

סירקה טורקה מפינית: רמי סערי

בסוף אני נופלת בפח הישן, חוטפת את רעל החרקים ומתחילה לרסס מסביבי על ימין ועל שמאל עד שעיני צורבות ודומה שגרונני נחר. הלך לי הערב, הלכה השלוחה, אין שום טעם להמשיך בקריאה. כך ירדו לטמיון חכמת המזרח, הוגה הדעות ההגון ותורתו עמו. והנה היתוש מסתובב שוב ושוב, מזמר ומזמר, מנעים לעצמו את הערב.

סירקה טורקה (1939-2021) הייתה משוררת פינית מיוחדת במינה. היא עבדה כספרנית וכמנהלת אורווה, ובגיל ארבעים החליטה להתרחק מן הציוויליזציה ועברה לגור עם הכלב שלה בבקתה בלב היער, שהייתה בית הקיץ של משפחתה ושבה בילתה בילדותה. היא הרבתה לכתוב על הטבע, על הזקנה ועל הבדידות. היא פרסמה שנים-עשר ספרי שירה וספר פרוזה אחד, וזכתה בפרסים רבים. בזכותו של המשורר והמתרגם רמי סערי תורגמו [שלושה מספרים](#) לעברית.

את השיר על היתוש קראתי בספר 'כנסיית כלבים' (הוצאת כרמל, 2016).

כמו שירים רבים אחרים של סירקה טורקה, גם השיר הזה נכתב כפסקה קצרה, שיש בה שילוב של סיפור קצרצר עם מסר שמוסיף לזמזם במוחנו זמן רב לאחר שסיימנו לקרוא אותו. המשוררת נמנעת מאמצעים שיריים כמו משקל או חרוז או מטפורה. בשיר הזה היא מציגה בהומור את המציאות, החזקה יותר מן האידיאלים של החיים השלווים בטבע, של התנגדות לפגיעה בחיות ושל עקרונות ההשלמה עם היקום.

השיר נפתח בתחושת כישלון: "**בסוף אני נופלת בפח הישן, חוטפת את רעל החרקים ומתחילה לרסס מסביבי על ימין ועל שמאל עד שעיני צורבות ודומה שגרונני נחר**". זה אינו תיאור קומי של אישה טבעונית המתנגדת לפגיעה בחיות ונאלצת בעל כורחה להרוג חרקים החודרים לביתה. זהו תיאור של טבח נורא הנעשה בהתקף של טירוף, כשהמשוררת "**חוטפת את רעל החרקים ומתחילה לרסס מסביבה**", עד שהיא פוגעת גם בעצמה כאשר עיניה "**צורבות וגרונה נחר**". הטקסט הזה נקרא כמו וידוי נוצרי של מי שמודה בחולשתו, ומכיר בכך שחטאו טומן בחובו גם את עונשו.

רק במשפט השני מתבהרת התמונה: "**הלך לי הערב, הלכה השלוחה, אין שום טעם להמשיך בקריאה**". כעת אנחנו יכולים לדמות לעצמנו את המשוררת בבקתה השלווה שלה עמוק ביער,

שקועה בקריאת ספר על כורסה נוחה. אבל מה שלמתבונן מן הצד נראה כמו שלווה אידילית בחיק הטבע, מתגלה כרגשי אשם של המשוררת שבחרה להתרחק מבני האדם ולחיות עם הכלב שלה בלב היער. הטבח הקטן שביצעה זה עתה בחרקים מטריד את מצפונה.

במשפט השלישי מקוננת המשוררת על שבריריותם של התרבות האנושית ושל המוסר האנושי, שהם התנאי לקיומה של הקהילה האנושית: "**כֶּךְ יִרְדּוּ לְטִמְיוֹן חֲכָמַת הַמִּזְרָח, הוֹגֵה הַדְּעוֹת הַהֶגֶן וְתוֹרָתוֹ עִמּוֹ**". כמה קל לשקוע בקריאה על רעיונות 'רוחניים' של אנשים חכמים, וכמה קשה לעשות זאת כשיתוש קטנטן מזמזם לנו באוזן. האם "**חֲכָמַת הַמִּזְרָח**", על פי סירקה טורקה, היא התלמוד הבבלי, שבו מסופר במסכת גיטין על היתוש שנכנס לחוטמו של טיטוס ומשם למוחו, יתוש שהטריף את דעתו של טיטוס במשך שבע שנים, עד שזה מת כעונש על שבזז את בית המקדש?

השיר מסתיים בזמר, כלומר בניצחון של היתוש: "**וְהֵנָּה הֵייתוֹשׁ מְסִתּוֹבֵב שׁוֹב וְשׁוֹב, מְזַמֵּר וּמְזַמֵּר, מְנַעִים לְעֶצְמוֹ אֶת הָעֵרֶב**". ואני תוהה: האם לאחר שהשמדנו את הטרוריסטים הקטנים והארורים בעוצמת הנשק האדיר שלנו, הם ישובו להתעופף סביבנו, לזמר ולזמזם ולהטריד אותנו ממנוחתנו על שגזלנו מהם את הטבע ושדדנו מהם את השלווה ואת שמחת החיים?

האם זה שיר או משל או הרהור מוסרי? אינני יודע. גם אני, כמו סירקה טורקה, התרחקתי אל חיק הטבע, בכפר הבולגרי, וכשחקרתי את טבע האדם וגיליתי את חשיבותה של האמפתיה, בחרתי להיות טבעוני. כמוה, הקמתי את בית הסופרים הקטן שלי על גדת הנהר, ואני כותב וצופה אל מה שלא ניתן לטבול בו פעמיים. כמוה אני מגלה שהטבע אינו נקי ושקט ונטול רוע אנושי, והוא סימפוזיה של כוחות הנאבקים זה בזה ומתרפקים זה על זה ללא הרף. אני מתבייש להודות שיש לי 'מקל זבובים', שבו אני מסלק (או 'מחסל' או 'מנטרל') את הפולש המטריף את דעתי ומפריע לי לכתוב.

השיר של סירקה טורקה אינו מטיף להימנע מהרג חיות, קטנות או גדולות. זהו שיר על האמפתיה האנושית שיוצרת את האתיקה ואת החוש המוסרי שלנו, שלעיתים הופך אותנו לאנשים טובים יותר, ולפעמים מטריד אותנו כמו יתוש מעצבן, כשאיננו יכולים לעמוד בכללים שאנו עצמנו מנסחים.

המקור: "פיוט", מאת דרור גרין

גיליון 941, שנה תשע-עשרה, יוני 2025

https://www.psychom.com/Poetry_1450_he.html

[תרגומי שירה מפינית](#) באתר של רמי סערי